

دبیر سابق ستاد مردمی حجاب و عفاف در گفت‌وگو با «جوان»:

# سیاسی کردن حجاب و عفاف ابزار اپوزیسیون برای تسویه حساب با نظام است



۴۰ سال پیش جامعه ایرانی با هدف ارتقا و تعالی ساختار جامعه، ارزش‌های متعددی را جایگزین ارزش‌های حاکم بر جامعه کرد. در این میان برون‌داد این انتخاب ارزشی برای زنان ایرانی «حجاب

و عفاف» بود؛ ارزشی که هنوز هم در میان قاطبه اعضای جامعه جای خود را حفظ کرده‌است، اما برای تغییر در ساختار ارزشی یک جامعه باید از تغییر در سببهای ظاهری آن آغاز کرد. نخستین دستاورد این ماجرا عادی‌سازی و دستاورد بعدی آن ارائه الگوی جدید به جامعه است. این درست همان اتفاقی است که در حوزه حجاب و پوشش در جامعه ما رخ داده است و وضعیت پوشش زنان و دختران در بیرونی‌ترین لایه جامعه را به شکلی رقم زده که موجب شده است حجابی که قانون کشور ماست و فراتر از آن ریشه چندین هزار ساله در نظام ارزشی و فرهنگی ایران دارد به شرایطی دچار شود که نمودهای بدحجابی در جامعه‌از نمودهای حجاب

### گفت‌وگو زهراچیدری

ریز دستگاه‌ها ضعف مهمی دارد.

**چه نقطه ضعفی دارد؟**

نقطه ضعف مهم قانون حجاب و عفاف این است که برای این قانون هیچ‌گونه ضمانت اجرایی در نظر گرفته نشده‌است، در حالی که اصناف و نوع پوششی که ارائه می‌شود دستگاه‌های فرهنگی همچون صداوسیما و رسانه‌ها و از همه مهم‌تر آموزش و پرورش و آموزش عالی در این زمینه ضعف جدی عملکرد دارند. آموزش و پرورش تربیت نسل آینده را بر عهده دارد و نقش و اهمیت نهادهای آموزشی در بحث‌های فرهنگی عفاف و حجاب بسیار حائز اهمیت است. برای آنکه افراد در سنین جوانی و نوجوانی فرهنگ حجاب و عفاف را بپذیرند از سنین کودکی باید روی آنها کار شود و این باور در ذهنشان نهادینه شود. هر قدر وظایف درست انجام نشود و ما از مواضع خودمان بیشتر عقب‌نشینی کنیم در نقطه مقابل با تلاش‌های بیگانگان در این حوزه مواجه هستیم.

**شاید یکی از آسیب‌هایی که موجب شده است حجاب و عفاف از مسیر اصلی خود منحرف شود و گاهی در جامعه شاهد تقابل‌هایی با این موضوع باشیم گره خوردن بحث حجاب به موضوعات سیاسی یا حتی اقتصادی است. از نگاه شما برای حل این معضل چه باید کرد؟**

## د

**اگر به قانون حجاب و عفاف و مسئولیت ۲۶ دستگاه در این امر بازگردیم می‌بینیم که ریز به ریز مسئولیت‌های هر ۲۶ دستگاه در این حوزه مشخص شده است اما با بازبینی مسئولیت‌ها و دستگاه‌ها متوجه می‌شویم هیچکدام از آنها به وظایف خود عمل نکرده‌اند**



## د

**ما نباید به حجاب و عفاف تنها از منظر شرعی و دینی نگاه کنیم. درست است دین ما به بحث پوشش توجه دارد اما فرهنگ ایرانی – اسلامی ما از تمدنی ۶ هزار ساله برخوردار است و پیش از آنکه اسلام وارد ایران شود به بحث پوشش و عفت زنان توجه ویژه‌ای داشته است و به قدری در این زمینه پایه‌های عمیق و دقیقی داریم که لباس‌های بلند و پوشیده جزء فرهنگ ایران بوده است**

**فرهنگ و تمدن ایرانی بود.**

در ایران باستان خانواده‌های بزرگ زاده و اشرافی پوشش‌های کامل تری داشتند، زیرا آن‌را نوعی تمشخص برای خود می‌دانستند. کافی است به آموزه‌های فرهنگی کشورمان رجوع و آنها را با بازخوانی کنیم و با ارائه مثال‌ها، نمادها و تصاویر گویایی که در این زمینه از تمدن عفاف و حجاب در ایران باستان وجود دارد می‌توانیم جوان و نوجوان دهه ۶۰، دهه هفتادی و دهه‌های بعدی خودمان را دربارۀ عفاف و حجاب و گره خوردن آن با تمدن کشورمان قانع کنیم. جوان ما تصور نکند که حجاب چیزی است که به زور به کشور ما تحمیل کردند و سلطنت‌طلب‌هایی که کوروش پرستی را در ایران باب کرده‌اند در زمینه حجاب و عفاف بر خلاف فرهنگ ایرانی رفتار می‌کنند، بنابراین ما حتی اگر صرف‌نظر از بندمداری به فرهنگ غنی خودمان نگاه کنیم می‌بینیم که فرهنگ و تمدن ایرانی به زن نگاهی بسیار فراتر از خودنمایی و پوشش‌های بدن نما دارد و زن را در پوششی با وقار ترسیم می‌کند.

البته در این بین نباید از نقش برنامه‌های جنگ نرم دشمن برای به ابتلال کشیدن زنان و دختران جامعه صرف‌نظر کنیم. آنها در برنامه‌هایشان گاهی اوقات به صراحت می‌گویند که اگر زنان و دختران را از مسیر درست منحرف کنیم نسلی را به خواسته خود منحرف کرده‌ایم اما در برابر تلاش‌های آنان ما نیز باید تلاشمان را دو برابر کنیم.

**این انفعال و عقب‌نشینی و شاید نفوذی که مقام معظم رهبری در باره آن تذکر داده‌اند موجب شده است این تلاش‌ها به ثمر نرسینند. اینطور نیست؟**

دقیقاً همین طور است. به طور نمونه حرکت این راننده محترم اسنپ را در نظر بگیرید که خیلی محترمانه به‌ خانمی که حجابش را رعایت نکرده است درباره قانون تذکر می‌دهد و به رغم هوجی‌گری‌های بعضی افراد می‌توان موج عظیم حمایت‌های مردمی را از این شخص مشاهده کرد. برای من خیلی جالب بود که یکی از کاربران فضای مجازی در توثیتی به دنبال شماره این راننده محترم بود با این توجیه که من ترجیح می‌دهم خودم و خانواده‌ام را به دست چنین فرد قابل اعتمادی بسپارم. واکنش‌های کاربران فضای مجازی و موج حمایتی که در این ماجرا از راننده محترم اسنپ شکل گرفت نشان می‌دهد اکثریت جامعه ما غفت‌مدار هستند اما یک گروه اقلیتی که از سوی اپوزیسیون نظام و خارج‌نشین جهت‌دهی می‌شوند به دنبال هوجی‌گری هستند. به طور یقین اگر همه مردم مانند همین شخص احساس مسئولیت داشتند اوضاع حجاب و عفاف به شرایط امروز نمی‌رسید.

**نقش رسانه‌های غربی و شبکه‌های اجتماعی را در جدی تر شدن پدیده بدحجابی و قلاب بندی ذهن مخاطب با انواع خاصی از پوشش چطور می‌بینید؟**

رسانه‌ها شگردهای مختلفی برای تصویرسازی‌های غلط درباره موضوعات مختلف برای مردم دنیا دارند و بحث عفاف و حجاب هم از همین دست مسائل است. در همین راستا همه تلاش می‌شود چه از طریق خشن و غیرمنطقی از افراد مذهبی و محجبه به تصویر کشیده شود، در حالی که اگر مردم و جوانان از پشت پرده این سیاست‌ها و تکنیک‌ها آگاه شوند به هیچ‌ عنوان اینها را نمی‌پذیرند. در این زمینه کم کاری رسانه‌های خودی و انجام ندادن کار اصولی و حرفه‌ای سبب شده است برنامه‌ریزی‌های آنها در برخی موارد به ثمر برسد. اما به طور مثال اگر شما برنامه‌ای همچون برنامه «ز: لاک شیخ تا خدا» را ببینید صحبت‌های دخترانی که به قول خودشان دوباره متولد شده‌اند واقعا تکان دهنده است. در این میان نوع مواجیه افراد مذهبی یا این افراد که شاید ظاهر مناسبی ندارند بسیار تعیین کننده است و می‌تواند آنها را خیلی زودتر در مسیر درست قرار دهد و شکافی را که به واسطه تبلیغات رسانه‌ای بین افشار مذهبی و افشار غیرمذهبی جامعه شکل گرفته‌است از بین ببرد.

**خانم خطیب‌زاده! گاهی وقت‌ها افراد بدحجاب در برابر امر به معروف و نهی‌ی از منکر ماجسرا را به چالش‌های اقتصادی و پرونده‌های فساد مالی ربط می‌دهند و می‌گویند بروید جلوی دزدان را بگیرید. در مواجهه با این افراد باید چگونه برخورد و به آنها تفهیم کرد بحث حجاب موضوعی جداست و به نفع خود زنان است تا جایی که حتی در کشورهای غربی و امواج جدید چرانیات فمینیستی هم به این بحث بازگشته‌اند؟**

به نظر من این افراد اغلب ذهنشان به سمت و سوی منابع غربی است و اگر ما بتوانیم از همان منابع برای آنها مثال بیاوریم یا کتبی که در این زمینه به قلم نویسندگان غربی وجود دارد را معرفی کنیم بهتر می‌توانیم آنها را قانع نماییم. شما اشاره داشتید گرایش به حجاب و عفاف جهانی شده و در تمام دنیا جنبش‌های عقیفانه در مهد کشورهای اروپایی و امریکاشکل گرفته است و حتی غیرمسلمانان آزاده‌به این جنبش‌ها گرایش پیدا کرده‌اند. بازخوانی تجربیات این افراد می‌تواند بسیار جذاب و عبرت‌آموز باشد. مطالعه این منابع هم موجب می‌شود تا ما در ایمان خودمان راسخ‌تر شویم و هم افراد بدحجاب بدانند اینها منابع داخلی نیست که با سیاست و اقتصاد و مسائلی از این دست آمیخته شده باشد.

## در پیچ

یکانه شریعت

**تعیین شاخص‌های «عدالت جنسیتی» برای اجرای «برابری جنسیتی»!**

ماجرای تأخیر پنج ساله در تشکیل ستاد ملی زن و خانواده و باز شدن بخت این جلسه بعد از پنج سال در آخرین روزهای کاری سال ۹۶ سرانجام به تصویب بی‌سر و صدا و شش‌تا‌زده یک بند پر ابهام منتهی شده؛تصویب و ابلاغ شاخص‌های سنجش عدالت جنسیتی.

عرضه و ارائه «شاخص‌های عدالت جنسیتی» بعد از ۴۰سالگی جمهوری اسلامی در واقع یک بُعد مهم از مواجهه فکری – فرهنگی این نظام با رویکرد لیبرالیستی حاکم بر جهان امروز است که یقیناً باید بر اساس مبانی دقیق و عمیق اسلامی و تکیه بر «عدالت واقعی» در برابر شعار جهانی «برابری جنسیتی» طراحی شود و به عنوان وجه تمایز و برتری رویکرد اسلامی و انقلابی در عرصه مسائل بانوان مبتنای عمل قرار گیرد.

به همین دلیل در ماده ۱۰۱ قانون برنامه ششم توسعه تأکید شده است این شاخص باید بر اساس موازین اسلامی، اصول ۱۰، ۲۰ و ۲۱ قانون اساسی، اهداف سند چشم‌انداز ۲۰ساله، سیاست‌های کلی برنامه ششم و سیاست‌های کلی خانواده تنظیم گردد.

در صورتجلسه این جلسه مقرر شد کار گروهی متشکل از نمایندگان معاونت امور زنان، سازمان برنامه و بودجه، سازمان امور اداری و استخدامی، مرکز آمار، شورای عالی انقلاب فرهنگی و دستگاه‌های اجرایی ذیربط تشکیل شود و شاخص‌های عدالت جنسیتی را تعیین و سپس جهت ابلاغ در اختیار ستاد ملی زن و خانواده قرار دهد.

در مهرماه سال گذشته بود که سایت رسمی دفتر هیئت دولت خبر داد در جلسه مورخ ۲۱ شهریورماه تمامی دستگاه‌های اجرایی از طریق دولت موظف شدند بر اساس شاخص‌های ابلاغی «دبیرخانه» (که در واقع همان معاونت امور زنان ریاست جمهوری است) اقدامات مربوط به جمع‌آوری آمار را انجام دهند و همچنین برنامه و اقدامات اجرایی و منابع مصوب دستگاه خود در راستای بهبود وضعیت رصد مستمر این شاخص‌ها سه ماه پس از ابلاغ این تصویب‌نامه (جهت ارائه گزارش به هیئت وزیران و مجلس شورای اسلامی) به دبیرخانه یعنی معاونت امور زنان ریاست جمهوری ارسال کنند.

معاونت زنان و خانواده در حالی شاخص‌های عدالت جنسیتی را ابلاغ کرده است که بر اساس ماده ۱۰۱ برنامه ششم توسعه این شاخص‌ها باید از سوی ستاد ملی زن و خانواده ابلاغ شوند نه از سوی معاونت زنان و خانواده رئیس‌جمهور.

در متن ماده ۱۰۱ آمده است: بر اساس شاخص‌های ابلاغی ستاد ملی زن و خانواده، این شاخص‌ها هنوز در ستاد تصویب نشده و معاونت زنان را سا اقدام به تعیین این شاخص‌ها کرده و همین مسئله هم موجب شده است ابهامات فراوانی پیرامون این شاخص‌ها و تعریف آنها وجود داشته باشد.

به طور نمونه صرف گنجاندن واژه موازین اسلامی در بحث تعیین شاخص‌های عدالت جنسیتی بدون تعریف درست و واضح از این مفهوم شاخص‌های اسلامی نمی‌تواند شاخص‌های عدالت جنسیتی را از گرفتاری در دام «برابری جنسیتی» غربی نجات دهد.

در این زمینه ابتدا باید به مباحث نظری و مبانی عدالت جنسیتی در آموزه‌های اسلامی پرداخته و تعیین شود عدالت جنسیتی به معنای پذیرش برخی تفاوت‌ها و مشابهات بین زنان و مردان است، بنابراین باید ابتدا شاخص‌های مطلوب وضعیت زنان و خانواده بر اساس اسناد بالادستی همچون منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در جمهوری اسلامی ایران و سند ملی خانواده مشخص، سپس در همان موضوعات وضعیت کنونی خانواده و زنان احصا شود و بعد از آن برنامه‌ریزی برای رسیدن وضعیت موجود به وضعیت مطلوب صورت پذیرد تا عدالت جنسیتی محقق شود. پس عدالت جنسیتی به معنای مقایسه دائمی بین دو جنس نیست بلکه به معنای مقایسه وضع موجود بر جنس (زن – مرد) با وضع مطلوب همان جنس است؛ مواردی که ظاهراً در تعیین شاخص‌های عدالت جنسیتی از نسوی معاونت زنان و خانواده لحاظ نشده‌اند و در چنین شرایطی زیرشاخص‌ها هم در حال تعیین است. آخرین اخبار از آماده شدن شاخص‌های عدالت جنسیتی برای ابلاغ از سوی معاونت زنان و خانواده حکایت دارد؛ شاخص‌هایی که با عنایت به نظر می‌رسد پیش از آنکه به دنبال برقراری عدالت جنسیتی در داخل کشور باشند به دنبال اجرایی کردن نسخه‌های غربی و اسناد بین‌المللی همچون سند ۲۰۳۰ هستند.

## در پیچ

کبری فرشچی

**باز گشت غرب به جاده عفاف از در گاه کافه لوموتنه!**

«زنانی که کفش پوشسته بلند می‌پوشند، آرایش می‌کنند و از لباس‌های بدن نما استفاده نمی‌نمایند زیرسلطه گفتمان مردسالارانه قرار گرفته‌اند و خود را به ابزاری برای انتقاد مردان تبدیل کرده‌اند.» این نگاه منتقدان مکتب ساختارگرا و پسامساختارگرای به پدیده‌ای است که اسلام و اسلام‌گرایان آن را تیرج نام نهاده‌اند و به گونه‌ای بسیار ملایم‌تر از نگاه مکتبب انتقادی همچون ساختارگرای و پسامساختارگرای، دیدگاه اسلامی تلاش می‌کند تا زن را از محور ارزش‌سناسنی وی مورد خطاب قرار دهد و با تکیه بر وجهه انسانی و ویژگی‌های فطری‌اش مانع از آن شود تا زن نه به واسطه شأن و جایگاه انسانی‌اش بلکه به خاطر ویژگی‌های جنسی‌اش مورد توجه قرار گیرد. در موع‌های تازه‌تر فمینیسم هم جهت‌گیری‌های تازه‌تری را شاهدیم؛ موج‌هایی که از کافه لوموتنه و از دیدگاه‌های نسل‌های جدیدتر با دیدگاه نسیمون دو بوآر فمینیست معروف و نویسنده کتاب جنس دوم برخاسته و هم اکنون در فضای غرب به اشکال گوناگون در حال فراگیری شدن است؛ نگاه تازه‌ای که نقش تازه‌ای در دنیای غرب دمیده و غیرمسلمانان را به طور جدی دانسته یا ناندانسته به تبعیت از احکام اسلام در حوزه پوشش و توصیه‌های رفتاری برای زنان کوشانده است.

حالا در دل دنیای غرب زنان غیرمسلمان از طرح‌هایی نظیر یک روز با حجاب استقبال می‌کنند. زنان و دختران جوانی که خیلی‌هایشان بی‌آنکه با فلسفه حجاب کمترین آشنایی داشته باشند تجربه یک روز با حجاب را عالی و بی نظیر توصیف می‌کنند، اما این تنها به افراد معمولی و زنان و دختران جوانی که به دنبال تجربه‌های تازه هستند محدود نمی‌شود.

با حجاب ظاهر شدن برخی چهره‌های فمینیسم متعلق به موج چهارم هم پدیده جدیدی است که توجه کانون‌های مطالعاتی دنیا را برانگیخته است؛ چهره‌هایی که با پوششی کامل شبیه زنان مسلمان و مذهبی ظاهر می‌شوند از پوششی که دارند دفاع می‌کنند و آن را نه به عنوان محدودیت که ابزار امتیاز و آرامش زن توصیف می‌کنند. این زنان حتی اگر هیچ التزامی به اسلام نداشته باشند اما دریافته‌اند مباحث مرتبط با حجاب و پوشش زنان برای حفظ ارزش‌مندی آنهاست. شاید در پی همین موج‌های تازه جهانی است که لباس‌های پوشیده مورد توجه مشهورترین برندهای مد و لباس دنیا همچون دولیچه گابانا نیز از حجاب گرفته‌است و جریان مدیست در دنیای مد و لباس در دل دنیای غرب در حال تبدیل به جریان غالب است، چراکه دنیای غرب به دنبال بازگشت از مسیری است که آن را تجربه کرده و می‌داند انتهایش چیست. به همین دلیل حتی خاستگاه فمینیسم در مسیر بازگشت قدم برمی‌دارد.